

OPUS-20

Podejście paleoekologiczne do stanowisk archeologicznych: Kontekst paleośrodowiskowy zasiedlenia obszaru Polski południowej od późnego środkowego do górnego paleolitu

dr Claudio Berto

Uniwersytet Warszawski

Wydział Archeologii

Paleoekologia to nauka o relacjach między organizmami a środowiskiem w przeszłości. Badania związane z tą dyscypliną dotyczą określenia występowania, rozprzestrzenienia i liczebności organizmów w przeszłości w celu odtworzenia dawnych populacji, zbiorowisk, krajobrazów, środowisk, ekosystemów i klimatu przy zastosowaniu różnego rodzaju metod i wskaźników.

Badania paleoekologiczne są niezbędne do właściwej interpretacji wyników analiz paleoantropologicznych i archeologicznych z perspektywy ludzkich zachowań i ewolucji. Dlatego zrozumienie, w jaki sposób, i w jakim stopniu, klimat i środowisko wpłynęły na ludzi, ma kluczowe znaczenie dla poszerzenia naszej wiedzy o prehistorii oraz kulturach ludzkich w Europie.

Nasz projekt ma na celu szczegółową rekonstrukcję zmian klimatyczno-środowiskowych, jakie zaszły w pradziejach Polski Południowej oraz odniesienie ich do strategii osadniczych przyjętych przez człowieka od późnego środkowego paleolitu do górnego paleolitu, między ok. 60 000 i 14 500 lat temu. Aby osiągnąć ten cel, stworzony przeze mnie zespół badawczy zaadoptuje podejście wykorzystujące możliwości różnych dyscyplin, takich jak paleontologia kręgowców i bezkręgowców (badanie ssaków, gadów, płazów, ptaków i mięczaków), antrakologia (badanie starożytnych węgli drzewnych) oraz analiza biomarkerów lipidowych (badanie śladów lipidowych roślin obecnych w osadach) w celu odtworzenia dawnego środowiska na podstawie materiałów pochodzących z badań stanowisk jaskiniowych. Metody archeologiczne zostaną wykorzystane w celu wykrycia możliwych powiązań między strategiami mobilności prehistorycznych grup ludzkich a zmianami krajobrazu. We współpracy między Wydziałem Archeologii UW oraz Instytutem Systematyki i Ewolucji Zwierząt w Krakowie przeanalizujemy materiał kopalny pochodzący z siedmiu stanowisk jaskiniowych zlokalizowanych w trzech kluczowych obszarach Polski Południowej: Jaskinia Deszczowa, Jaskinia Wisieluch, Jaskinia Łabajowa, Jaskinia Koziarnia i Jaskinia Mamutowa na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej, Jaskinia Raj w Dolinie Bobrzyskiej koło Gór Świętokrzyskich i Jaskinia Obłazowa w Karpatach Zachodnich.

Jaskinie to miejsca ze szczególnie dobrze zachowanymi sekwencjami stratygraficznymi oraz materiałem organicznym, który może być powiązany z globalnymi zmianami klimatu w przeszłości oraz związaną z nimi reakcją biotyczną. Na podstawie tych danych możliwa jest również rekonstrukcja środowiska regionalnego oraz występujących na danym terenie zbiorowisk zwierzęcych i roślinnych, a także ich zmian w czasie. Pozwoli to na określenie w jaki sposób grupy ludzkie dostosowywały się do zmieniających się na przestrzeni kolejnych tysiącleci warunków paleośrodowiskowych. W przypadku obecności śladów człowieka, możliwe jest określenie, do jakich warunków przystosował się człowiek. Po raz pierwszy, w celu stworzenia wiarygodnych ram chronologicznych wykonane zostaną dokładne daty bezwzględne metodą radiowęglową na małych kościach kręgowców. Pozwoli nam to zbudować multidyscyplinarny model, który szczegółowo opíše zmiany klimatyczne, środowiskowe i kulturowe, jakie zaszły w południowej Polsce między 60 000 a 14 500 lat temu.